

Kolektivni spomin pri glasbenikih, poglavje, ki je to pot plasirano kot dodatek, v nekaterih starejših izdajah pa je bilo sploh izpuščeno, prinaša strnjeno in konkretno aplicirano izpeljavo njegovega življenjskega lajtmotiva, začinjenega s paradoksom. Navidez najbolj samosvoja umetnost, prav tista, ki se ne nanaša na nič drugega kot sama nase, je v svojih izvedbah vezana na najbolj umetna, najbolj abstraktna, najbolj konvencionalna pomagala. Medtem ko Halbwachs razmišlja o povezavi med glasbo in njeno materializacijo (notnim zapisom), mimogrede razkriva povsem zasebno razpredanje ljubitelja, tako kot tudi sredi najbolj radikalnih nasledkov svoje teorije prostora nikdar ne pozablja na sprehajalce. V istem duhu vseskozi prav tako razkriva svoje meščansko bivanje, podkrepjeno z uživaštvom, razgledanostjo v umetnosti in celo smislom za družinsko življenje (ta ga je, mimogrede, stal tudi glavo). S tem pa je povezan eden od najlepših odlomkov, kjer se aplikacija teorije prepleta s pristno empatijo: "Takoj po smrti nekoga se pozornost svojcev najbolj krepko fiksira na njegovo osebo. Tedaj je tudi njegova podoba najmanj utrjena, se neprenehoma preoblikuje glede na različne dele njegovega življenja, ki jih omenjajo. V resnici pokojnikova podoba nikoli ne otrpne. Toliko, kolikor se umika v preteklost, se spreminja, ker nekatere poteze izginjajo, druge pa se prikažejo glede na zorno točko, odkoder jo gledamo, se pravi, glede na nove razmere, v katerih se najdemo, ko se ozremo k njej."

Literarnost, ki mu jo pripisujejo kot kvaliteto, pa ne funkcioniira le v površinskih plasteh. Tematske zastavke svoje teorije namreč dolguje Marcelu Proustu, Henryu Jamesu, Josephu Conradu, Jamesu Joyceu in Italju Svevu, ki so prvi (in seveda vsak na svoj način) reflektirali do tedaj neraziskana področja človekove notranjosti. Tako ugledani problemi so v trenutku presegli tradicionalne koncepte humanističnih strok. Napor, ki ga je vložil Halbwachs pod vtisom nove dojemljivosti, je v prvi vrsti iskal načine, "da bi refleksijo izmotali iz staromodnega mentalnega orodja, preseženega z realnostmi, ki se pojavljajo iz ne več obvladovane izkušnje." Nov zorni kot je nenadoma zahteval nov besednjak in tako imamo pred seboj tudi zgodbo o adekvatnem zastavljanju vprašanj: "Mauricu Halbwachsu se je naпослед posrečilo, da je obvladal ali pustil v nemar nepravne ontološke probleme."

Brane Mozetič: Zgubljena zgodba, Aleph 2001.

Kako naj nekdo, ki je trezen, bere o zadetih, če jih, kot ugotavlja Mozetič sam, še gleda težko? Pa recimo, da je literarni medij sposoben prebiti (tudi) tako bariero. V tem primeru jo je, ne bo pa lahko povedati, kako. Sicer pa smo že na prvi strani opozorjeni, naj ne pričakujemo preveč, še najmanj pa tako imenovani smisel: "Kakšen smisel? Tega ni. Morda napeto zgodbo. Še manj. Vse so dolgočasne, pa naj se še tako trudijo. Ja, kar škili v ta pofukani dnevnik, zehaj, ali pa išči napake, prav nič ti ne bo pomagalo v tvojem dolgočasnem, zafukanem lajfu. Prav

nič. Samo ena radovednost več." Tako prijaznemu pozdravu nimam kaj dodati, kakšen Rugelej pa tudi nisem, da bi imela vnaprej pripravljen libreto o gejih in odvisnežih. Naj se ga zadenem, da bom lahko sodila o pristnosti napisanega?

Avtorski prijemi, še kako prisebni, mi dajejo nekaj potuše: Mozetič je bil očitno pri stvari, ko je brezoblično dramaturgijo večnega žura prilagajal za konzumiranje v običajni prestavi. Zgodba o homoseksualnem paru, ki neustavljivo privlači začetnike v homoerotiki in drogi, je diskretno podprta s stopnjevanjem, ki se ga prvoosebni pripovedovalec (zanimivo) niti ne zaveda. Naporna ponavljanja in šibkosti, ki vendarle preostanejo, pa so vnaprej zaščitena z dejstvom, da gre za dnevniško zapisovanje. Dogajanje je dodatno uokvirjeno z opombo, da gre za slučajno najden rokopis neznanega avtorja. Medtem ko se nam roman predstavlja kot čista slučajnost, kot zapis brez ene same misli na objavo, avtorska redakcija podtalno plasira intrigo, ki bo bralca obdržala v napetosti.

Prvoosebni Bojan premore še kar soliden posluš za odtenke in razpoloženja, celo v brezobličnem nakladanju razločuje iskreno blebetanje od neiskrenega in spretno razkrinkava motive, ki njegove kompanjone pripravljajo k prilizovanju ali popadljivosti. Naporna kratkovidnost večnega sedanjika zadetih pa mu seveda jemlje avtorski zamah. Tako mu preostaja le še spraševanje, kateri (in čigavi) občutki so pri tolikšnih dozah sploh še lahko pristni. Impulzi se sproti spreminjajo v naveličanost: "Samo vsake toliko sem zaznal kako besedo, od fleta do keša, ijev, zadetosti in tako dalje. Mislim, da sem vse take pogovore že poznal na pamet ... Raje sem se prepustil glasbi in drogi, vsako komuniciranje z ljudmi mi je bilo odveč, preveč me je soočalo z njihovo plitkostjo in behavostjo. Bili so lahko lepi kot objekti, to pa je bilo tudi vse. Še celo seksualne želje so me minile, saj se mi je dozdevalo, da so tudi na tem področju docela neuporabni ... Zdelo se mi je, da poznam že vse zgodbe, da so si podobne kot jajce jajcu." Preobčutljivost homoseksualca je zaradi vezanosti na umetne vzpodbude obsojena sama nase, vse hujša nesposobnost distance pa navidezno svobodo odpadnikov spreminja v zadušljiv pekel. Ne gre za to, da bi njihovi žuri morali spominjati na Platonov *Simposion*, vse, kar se da o (homo)erotiki povedati na tako vzvišen način, je bilo tako ali tako povedano že v Sokratovih časih. V enaindvajsetem stoletju pa se mora avtor izmazati, kakor ve in zna. Pod naraščajočo monotonijo se pisatelj vse bolj razlikuje od pripovedovalca, Brane od Bojana. Distanca med doživetim in zapisanim se odraža v sicer redkih, a pomenljivih refleksijah zapisovalskega početja. "Katera budala mi je rekla, da moram pisati za nazaj? Pa saj je vedno za nazaj. Ne morem s sabo vleči te mašine, pa sproti tipkati, kaj kdo reče, kaj kdo naredi. To bi bile še hujše klobase." In kasneje, ko pisanje (čeprav neambiciozno) postaja nuja: "Govorim si, da bo vse nezapisano izginilo v nepovrat in nikoli več ne bom mogel izbrskati iz teme posameznih besed, gest, dogodkov. Tega nočem, ker bo tako izginil tudi tisti občutek, ob katerem mi je toplo in ki lahko zasenči vse premike okoli mene."

Zunanje dogajanje mestoma dobiva vse lastnosti koreografije, počasnost in hitrost se (glede na zadetost) izmenjujeta na nedoumljiv način. Dnevom, ko vsak

premik vzame cele ure, ko hitijo neskončno počasi, sledijo osupljivi, pa prav tako brezciljni pospeški: "vse mi je plesalo, in avtomobili in folk med njimi, ki je skakal, v pisanih cunjah, se basal v avtomobile, ali kar nekaj iskal, taval okoli." Vzorec nepredvidljivih premen pa se izkaže za prav tako dolgočasnega, kot so dolgočasne vloge posameznikov: konec koncev so presenetljivo tradicionalne. Gejevska hierarhija postavi na svoje mesto tako stalne pare kot tudi gostujoče zvezde, izven vseh rošad je možno naleteti na presenetljivo zvestobo.

Saj ni, da bi jim človek prepeval moralke, čeprav naj bi celo Borrowings s svojo abstinenco krizo pričal proti drogi. Pa kaj, ko pride Bojan – pardon, Mozetič – sam do podobnih sklepov: "Vse skupaj ni nič. In ves ta folk, ki je tam tako prijazen, to je samo od zadetosti. Drugače so prav taki bebci, prav tako zajebani, prav tako nikakvi. Kakšna je sploh razlika med temi partiji in vaškimi veselnicami? In kaj sploh delam na njih? Pa tile, ki so kar naprej tu na afterjih? Saj jih treznih nikoli ne vidim, nikoli ne slišim, nikoli ne srečam. Komaj kaj vem o njih." Prvoosebnež je medtem postal še impotenten, s strani avtorja mu pomaga le še povečana doza lirike: "vse najino druženje se je spet vračalo v spomin. Večalo se je in večalo, me ovijalo, tiščalo in mehko božalo." Rokopis pa se izkaže za darilo, to mu priskrbi dodatno (kar nekam ganljivo) dimenzijo; takrat, ko tako odklopljeni svet potrebuje še dodaten odklop, stvar začuda dozori za pravo akcijo.

Če bi se ob izteku vendarle dala izluščiti nekakšna fatalnost in preblisk sentimenta, spoznanje o redkosti neulovljive ptice ljubezni, pa to sploh še ni vse. Preberite do konca. Do zadnje strani. Mozetič je svoj adut prihranil za veliki finale. Čeprav se je Bojan (in morda tudi Brane?) že izselil iz lastne zgodbe: "Komaj še izvlečem te zapise, kot da ne služijo več ničemur. Kot da so že daleč nazaj, v nekem drugem svetu."

